

Die uw jeugd vernieuwt als die van een arend

De Reformatie

Weekblad tot ontwikkeling van het gereformeerde leven

Bezielend leiding geven

B. Luiten ■

In dit nummer

Kerkelijk leven - B. Luiten
Bezielend leiding geven 89

Meditatief - H.P. Dam
De storm 2:
Uit welke hoek waait de wind 93

Wandelen met God - B. Luiten
Genade en oordeel 94

Achtergronden - S. Griffioen
Kerk zonder ons 96

Lied van de week - J. Smelik
Liedboek 436:
Jezus neemt de zondaars aan 98

Boekbespreking - H. Bos
Papua 50 jaar later 100

Meegelezen - T. Groeneveld
Tolerant? 102

Uit de kerken, Persberichten

Wat is de meest belangrijke eigenschap waarover een leider dient te beschikken?

Een originele vraag.

Een verrassend antwoord...

Velen onder ons dragen verantwoordelijkheid, voor mensen en voor zaken. Dat kan zijn in het gezin, in een gemeente of op het werk. Vandaag is dat niet eenvoudig. Moeilijke vragen dienen zich aan op allerlei terrein. Het lijkt wel of alles op de tocht staat, om geen sterker woord te gebruiken. De grootste bedrijven komen in de problemen, leidinggevendens blijken onverantwoord gehandeld te hebben, kapitaal is verdamp, saneringsrondes zullen het mes diep in menige organisatie zetten. Zeer velen zullen daarvan nadeel ondervinden.

De kerk is geen bedrijf, maar wel een organisatie die net zo goed in de problemen kan komen wanneer het vertrouwen in de leiding taant. Alleen wordt in de kerk die oorzaak minder gauw zichtbaar. Wanneer een gemeente verloopt, zijn er immers vele andere redenen aan te wijzen. Dan is er sprake van ongeloof, dat mensen de kerk niet zien of tenminste zijn aangetast door het postmoderne denken. Daar is veel op af te schuiven. Dat de leiders hebben gefaald hoor je niet vaak. Maar zou dat echt zo weinig voorkomen?

Boekje

In de herfstvakantie mocht ik mijn synodeleven opruimen. Het is mooi geweest! Nu weer de gemeente in. Als ambtsdrager zit ik toch dicht bij de hartslag van de kerk dan als afgevaardigde, ook al had deze synode belangrijke zaken te bespreken en hebben wij, ondanks verschillende opvattingen soms, ruimschoots ervaren dat onze eenheid in onze Heer Jezus Christus boven alles gaat. Daar waren we blij om, soms ook wel verrast. We hebben het dagelijks gevierd en God ervoor gedankt. Maar toch, zonder iets van dat goede af te doen, herder ben ik in de gemeente. Dat kan de taak van een synode niet zijn, al hebben we ons best gedaan op de lammetjes te letten. Vreemde herder zou dat zijn, die eens in de drie jaren langskomt...

Om mijn gedachten te richten las ik o.a. opnieuw het boekje van Anselm Grün, *Bezielend leiding geven*. Een boekje dat ik in de hand van iedere christen wens, die hoe dan ook verantwoordelijkheid draagt voor mensen of zaken. Grün, die zelf leiding geeft in een benedictijner klooster, bespreekt hierin de 1500 jaar oude *Regel* van de heilige Benedictus. De uitgangspunten hiervan blijken van grote waarde, niet alleen voor het geestelijk ambt maar ook voor modern management. De auteur, die als monnik thuis is in het kloosterleven, is tevens een gevraagd spreker op seminars van grote bedrijven. Dit wordt geen boekbespreking. Wel wil ik opschrijven wat mij dit keer in het bijzonder trof en welke vergezichten ik daarbij kreeg, misschien toch wel mede door de synode-ervaring. In de hoop de organisatie van de kerk, die ons zo lief is, daarmee te dienen.

Verrassend

Wat mij vooral trof, was die zin over de belangrijkste eigenschap van een moderne leider. Of dat nu in een bedrijf is of in de kerk, dat maakt niet zoveel uit. Als christen zul je in kerk en wereld je leiderschap *spiritueel* willen invullen. Maar wat is dan het kenmerk daarvoor? Ik vroeg het mijn omgeving en kreeg antwoorden die niet verkeerd waren. De belangrijkste eigenschap? Dat is *geloof!* Dan vertrouw je op God. Een ander zei: *nederigheid!* Anders kun je niet dienen. Of *visie!* Een leider moet verder kijken dan een ander.

Dit wijst allemaal in de goede richting. Toch geeft Grün een ander antwoord. Hij noemt als centrale, meest wezenlijke eigenschap: *creativiteit!*

Heel verrassend.

Maar ik denk dat hij gelijk heeft. Geloof, nederigheid en visie zitten hierin, zoals we zullen zien. Een ander antwoord zou kunnen zijn: *goed management!* Maar dat komt eruit voort. Creativiteit is de eigenschap waarin geloof, dienstbaarheid en visie samenkomen en van waaruit aanstekelijk management vertrekt. Het is zeer de moeite waard om daar eens rustig naar te kijken.

Creatief 1: tot leven brengen.

Wat is creativiteit precies? Het is letterlijk 'scheppend bezig zijn'.

Meteen zit je daarmee al in het hart van de kerk, waarom zij *moeder* wordt genoemd. Het meest kenmerkende van een moeder is haar vermogen om te baren. Om nieuw leven te schenken! De Bijbel staat hiervan vol. Abraham

en Sara waren twee verstorven mensen, toch mochten zij Isaak voortbrengen. Dat was bedoeld als een kenmerkend gebeuren: het beloofde zaad leeft niet door de kracht van het eigen vlees maar door de kracht van het Woord van God! In het NT wordt aan die draad verder gesponnen. De gelovige Galaten zijn eeuwen later op dezelfde manier(!) kinderen van Abraham (Gal. 4:28). Het Woord van God is als een zaad, vol leven, dat gestrooid wordt in allerlei soorten braakliggend terrein. Het zet alles in bloei als het wordt geloofd en niet wordt ontkend of verdronken (Mat. 13). Petrus noemt dit Woord het zaad van de wedergeboorte (1Petr. 2). Paulus heeft door dit Woord kinderen 'verwekt' (Tit. 1:4, Flm.:10). De kerk geeft leven, zij is in de ware zin *creatief*, door de werking van de Heilige Geest wanneer zij Gods Woord trouw bedient.

scheppend bezig zijn is primair Jezus Christus verkondigen en het evangelie bedienen

Leiders zullen daarom creatief zijn. Gelovig, maar dat niet alleen. Ook in staat om het Woord te spreken, te *bedienen*, terwijl ze erop uit zijn daardoor leven nieuw te voorschijn te roepen.

Dit strekt verder dan het verkondigen van de waarheid en daarmee uit. Leiders waken over *mensen*. Zij waken over het *leven* van degenen die aan hun zorg zijn toevertrouwd, zoals ons wordt voorgehouden in Hebr. 13:17. Ik heb dit altijd een indrukwekkende tekst gevonden, vooral ook omdat zij voorkomt in het formulier waarmee ik bevestigd ben. En niet alleen ik, maar ook al mijn collega predikanten en alle ouderlingen in iedere gemeente! Zij waken over de zielen, stond er vroeger. Over het leven, zegt de NBV tegenwoordig. Maar dan toch wel in de diepe en ruime zin van het woord. Leven is méér dan geloven alleen, het is ook welbevinden, zinvol zijn, vrucht dragen en tot het doel komen. Door de 'zonde' mist een mens zijn doel, naar de letterlijke betekenis van dit woord. Door het levendmakende Woord komt een mens weer op z'n plek en tot zijn betekenis, niet alleen straks in heerlijkheid, maar ook nu al, in Christus (2Kor. 5:17).

Scheppend bezig zijn is primair Jezus Christus verkondigen en het evangelie bedienen, in het openbaar en bij mensen thuis. In het persoonlijk gesprek kunnen allerlei omstandigheden aan de orde komen, waardoor iemand schade zou kunnen lijden aan zijn ziel (door hebzucht of andere zonde, of ook door rouw, onrecht, boosheid, enz). Een leider helpt om die zaken onder ogen te zien en een andere plek te geven, zodat ze niet instaan tussen God en die mens. Dat is werkelijk pastoraal. De meeste problemen kunnen we niet oplossen, maar steeds is de vraag wel of die moeiten het volgen van de Goede Herder bemoeilijken of ook kunnen stimuleren. Ieder mens dicht bij zijn Herder brengen, en de aanwezigheid van die Herder laten merken, daar zijn we in het pastoraat mee bezig. Daar kan heel wat creativiteit bij worden gevraagd, om een weg te vinden waarlangs iemand in zijn of haar situatie kan gaan. Terwijl we vaak tot onze verrassing zullen ontdekken, dat wat die Herder doet altijd eerder was en verder strekt dan wij als dienstknachten konden bedenken. Hij herschept het leven in zwakke en zondige men-

sen (Ps. 51), Hij vernieuwt het hart elke dag (2Kor. 4:16). Hij stelt daarvoor herders in zijn dienst, zonder Zich van hen afhankelijk te maken.

Creatief 2: tot bloei laten komen.

Vervolgens gaat het creatieve verder. Het leven is meer dan geloven alleen, het is ook welbevinden, ruimte krijgen, gewaardeerd worden, tot bloei komen, vrucht dragen, zinvol zijn en tot het doel komen (vergelijk de verstrekkende uitleg van het 6^e gebod in HC zondag 40). Anders gezegd: de vraag is niet alleen of iemand gelooft en aan God gehoorzaamt. Belangrijk is ook of iemand daarmee zijn plaats ontvangt in het lichaam van Christus, als een hand of een oog, met een taak die past bij de ontvangen gaven. Het kan niet zo zijn, dat iemand daarin niet nodig is (1Kor. 12:21). Daarbij kan ook verder worden gekeken: kan iemand zijn plaats innemen in de maatschappij? Ook de wereld behoort aan Jezus Christus, daar brengt Hij zijn koninkrijk. Een christen wil daarin betrokken zijn.

Nu wordt waarlijk creativiteit gevraagd, in de betekenis die wij vaak aan dat woord hechten. Verzin dan maar eens wat! Voor iemand die aan de kant staat, die beperkt is (in welke zin dan ook), die hulp nodig heeft om te kunnen functioneren; voor iemand die fouten heeft gemaakt, niet meer durft, misschien wel beschadigd is; voor de vrouwen, voor de mannen, voor de jongeren, voor de kinderen. Bedenk iets voor elk lid van het lichaam, waardoor het gaat leven in onderlinge samenhang. Niet als een doekje voor het bloeden, maar een taak of een plek waaruit *waardering* spreekt en waarin *vertrouwen* wordt geschonken.

Gaat dit te ver?

Kijk dan eens naar een bedrijf. Werknemers die het gevoel krijgen overbodig te zijn, zullen zich steeds minder betrokken voelen. Als ze geen vertrouwen krijgen, raken ze gefrustreerd. Sommige dingen op de werkvloer zien ze soms (veel) beter dan de leidinggevenden, maar ja, als er naar hen niet geluisterd wordt, zoekt de directie het maar uit! De houding wordt negatief, er is sprake van demotivatatie, voorzichtig begint men te denken aan een andere betrekking. Zo gaat dat toch? Ieder mens wil gewaardeerd worden, juist een christen leidinggevende zou dat moeten weten. In de kerk is dat niet anders. Toch blijft onze creativiteit nogal vaak steken bij het genoemde onder 1: geloven en zo tot leven komen. Dat is veel. Maar leven wil ook echt leven zijn, niet uit geldingsdrang of zo, maar aangezet door de Heilige Geest. Wanneer dat in het gedrang komt, als er geen ruimte is om bij te dragen aan het lichaam, beginnen mensen te zoeken naar de uitgang. Dat gebeurt ook wanneer ze niet gewaardeerd worden, of zelfs niet eens gezien worden. Dat los je niet op met vriendelijke woorden. Dit vraagt om daden, om het inschakelen van diegene die zijn talent al min of meer heeft begraven omdat niemand de waarde daarvan ziet. Met enige creativiteit valt er dan heel wat te bezielen, juist daar zou een leidinggevende op uit moeten zijn.

Wegen vinden

Tal van situaties doen zich voor, waarin mensen hulp van een leider nodig hebben om in hun element te zijn.

Stel, een broeder zou heel geschikt zijn als ouderling, hij zou het ook graag doen, maar hij kan die taak in

zijn geheel niet aan (vanwege gezondheid, werkdruk, enz). Wordt het dan alles of niets, en dus niets? Zeg je dan 'laat maar zitten, je wordt ouderling of niet, we hebben geen tussenweg'?

Stel, een zuster zou heel geschikt zijn voor het voeren van pastorale gesprekken, en ze zou het ook graag doen, maar ouderling zal ze niet worden. Zeg je dan 'sorry, zuster, dit is iets voor ouderlingen'?

Stel dat iemand de gave en misschien wel de opleiding heeft om gemeenteleden in enig opzicht toe te rusten, maar het is een type die zich absoluut niet thuis voelt in vergaderingen, zeg je dan 'sorry, wat je wilt kan alleen als lid van de kerkenraad'?

Stel, jongeren doen belijdenis, ze willen zich ook met-terdaad gaan inzetten voor de gemeente, ze melden zich aan en vragen om een taak, wat heb je dan te bieden?

Ja, verzin dan maar eens wat!

Wij hebben niet zo heel veel mogelijkheden. De structuren zijn er ook niet altijd naar. We hebben een kerkenraad met een duidelijke taakstelling. Daaraan voldoe je of niet. We hebben commissies, maar als die vol zijn houdt het op. Soms zitten daarin steeds dezelfde mensen. Dus opnieuw creativiteit gevraagd! Ga zoeken naar een manier waarop wel kan wat de Schrift zegt, dat het lichaam van Christus leeft en functioneert in *al* zijn leden, ieder naar de gave die hij of zij van God ontvangen heeft.

Een sleutelvraag daarbij is, of wij terecht zo ontzaglijk veel taken bij de kerkenraad (en dus bij de mannen broeders) hebben neergelegd. Dat is niet altijd bewust gebeurd, het is gegroeid. Maar toch, het is een bestaand patroon, waarin wel de nodige beweging zit vandaag, maar waardoor nog grote verschillen kunnen bestaan tussen verantwoordelijkheden binnen en buiten het ambt.

zou dat ook de bedoeling niet zijn?

Lang hebben wij zwart-wit gedacht. Van ambtsdragers bestond een torenhoge verwachting (aan hen de kerkenraadszaken, de huisbezoeken, de ziekenbezoeken, de vermaanbezoeken, de periodieke bezoeken aan ouderen en eenzamen, alsmede de classis, de synode, te veel om op te noemen), maar onderling was het verwachtingspatroon vrijwel nihil. Alleen ambtsdragers leken van God gezonden, andere gemeenteleden niet. Enorme verschillen heeft dat opgeleverd. Van de kleine wijken werd laatst opgemerkt, dat sommige blijven hangen in de sfeer van barbecuen en bowlen. Een geestelijk gesprek komt dan niet op gang. Inderdaad, dat komt voor. Uiteraard zijn die kleine wijken daarvan niet de oorzaak, maar zij kampen met een sfeer die door de jaren heen is ontstaan en die ze juist willen doorbreken. Wij waren gewend aan wijkavonden waarop onderwerpen werden besproken. Daar kon je voor of tegen zijn, of wijzigingen voorstellen. Iets persoonlijk kwam niet aan de orde, dat was voor het huisbezoek. Wij waren gewend aan puur informele avondmaalszondagavonden. Daar kon je komen, wat praten en weer gaan. De betere avonden niet te na gesproken. Ik denk dat op die manier heel wat talent onbenut en niet gewaardeerd is gebleven, in het bijzonder van de zusters in de

gemeente (die immers geen ambtsdrager kunnen worden) en van de jongeren (die nergens voor werden gevraagd, die niet leerden om verantwoordelijkheid te dragen in de gemeente).

Gelukkig begint er iets te veranderen in dit opzicht. Kerkenraden zien in dat het goed is om (zo enigszins mogelijk!) taken te delegeren. Leiding geven is niet alles zelf doen, juist niet. In welk bedrijf gebeurt dat?!

Leiders worden creatief, jawel! Er blijken meer mogelijkheden te zijn om iemand pastoraal en/of diaconaal in te schakelen dan alleen door bevestiging in het ambt. Het blijkt ook steeds vaker onmogelijk dat een ambtsdrager alle bezoeken zelf aflegt, hij zal daar vertrouwde en bekwame hulp (m/v) bij nodig hebben. En dan nog, die enkele bezoeken van een ambtsdrager hebben hun waarde, maar leden in een wijk kunnen voortdurend aandacht geven. Zou dat ook de bedoeling niet zijn?

Niet alles hoeft centraal aangestuurd te worden, in een grotere gemeente kunnen wijkteams meer verantwoordelijkheid krijgen. Zij kunnen helpers aantrekken, in allerlei maat en vorm. Kleine wijken kunnen geholpen zijn met gespreksleiders, liefst uit eigen kring. Een kleine moeite om dat te regelen, met mogelijk een wezenlijke verbetering van het samen leven en delen.

Een netwerk aan mogelijkheden ontspint zich, voor wie daar oog voor heeft. Jongeren vang je met jongeren, schakel ze in, vraag naar hun mening, geef ze verantwoordelijkheid voor iemand.

Het voorbereiden van de eredienst is vaak nog een solistisch gebeuren, met als gevolg dat gemeenteleden zich er niet verantwoordelijk voor weten. Ja, wel achteraf, om hun oordeel te geven, maar niet van te voren. Terwijl wij *als gemeente* tot God gaan! Daar zouden dan toch meer mensen over na kunnen denken, over hoe en wat in de actualiteit van het leven. En ook met betrekking tot de mensen die buiten staan, die zij dagelijks ontmoeten. En hoe is de vorm van een eredienst eigenlijk? Hebben wij het goede patroon te pakken? Of zou er in of rond een dienst meer kunnen gebeuren aan ontmoeting, aan aandacht voor mensen (kinderen!) en onderwerpen? Misschien wel met een maaltijd? Stel dat de ochtenddienst (af en toe) zou uitlopen op een samenzijn als op een gemeentedag, hoe zou dat zijn? Dat zou zeker passen bij de heerlijke dag die God ons geeft. En ineens zouden er veel talenten blijken bij oud en jong, om zoiets gestalte te geven. Hebben wij niet erg bezuinigd op de zondagse ontmoeting?

Creatief denken is zeker niet saai.

Als broeders en zusters vertrouwen ontvangen om echt verantwoordelijkheid te dragen, voor elkaar en voor het gemeente zijn, kan er zomaar een grote bereidheid blijken daartoe. Zo is mijn ervaring. De Geest is immers aan allen geschonken (1Joh. 2:20)?!

Ook is menig een bereid zich te laten toerusten daarvoor. Een nieuwe activiteit presenteert zich daarin. Hoewel, nieuw? De toerusting van gemeenteleden stond altijd al vermeld in de bevestigingsformulieren, voor ambtsdragers is het een *primaire* taak (Ef. 4:12). Want alles waarvoor zij verantwoordelijk zijn, kunnen zij niet alleen. Dat moeten ze niet eens willen. Maar de toerusting kwam er vaak niet van, de behoefte werd ook weinig gevoeld in een tijd dat alle taken werden geconcentreerd op het ambt. Nu gaat dat beter, nog niet overal, maar toch.

Wie gaat dat doen...?

Nu kan een ambtsdrager nog denken, na al het bovenstaande gelezen te hebben, dat hij staat voor een onmogelijke taak. Hij kan het toch niet iedereen naar de zin maken? Moet hij zo elk gemeentelid bedienen?

De vraag werp ik op om het misverstand te kunnen bestrijden, in meerdere opzichten.

Om te beginnen: nee, de leiders in de gemeente zijn niet geroepen om het iedereen naar de zin te maken. Integendeel, zou ik haast zeggen. Het evangelie staat altijd haaks op ons eigen begeren. De roeping is wel, om elk gemeentelid *optimaal te laten leven* in de gemeenschap der heiligen, met Christus en met elkaar.

Inderdaad vraagt dat persoonlijke aandacht, om te stimuleren en waar nodig te corrigeren. Maar leiding geven betekent, dat de ambtsdrager *anderen hierbij betreft*, dat dit een houding wordt van heel de gemeente.

Als ik me niet vergis is hierin nog een weg te gaan, dat een kerkenraad zo leiding geeft dat de gemeente merkt dat zij zelf in alles actief is. En ook, dat gemeenteleden elkaar accepteren als helpers door de Heer gezonden. Anders heeft toerusting weinig zin. Voor wie zou je je laten toerusten immers, als niemand door jou gediend wil zijn? Onderling is er nog veel hardnekkigheid in het 'ik heb jou niet nodig'. Bovendien is ieder geneigd zijn eigen clubje uit te zoeken. Vaak is dat ook de eigen ligging, met alle eenzijdigheden van dien. Het gevoel van verantwoordelijkheid is dan beperkt en selectief.

De ambtsdrager staat dus niet in z'n eentje voor een taak die voor hem onmogelijk is, maar de gemeenteleden samen ontvangen de roeping om elkaar (m/v/j) werkelijk te zien, te ontvangen en te waarderen. Het mooiste zou zijn als ieder creatief leert denken, in beide betekenissen van het woord, om voor elkaar wegen te vinden waarlangs het leven van ieder tot bloei kan komen. De leider die daaraan werkt, maakt het niet meteen ieder naar de zin, zo blijkt, hij zal eerst weerstanden moeten doorbreken en allerlei vooroordelen overwinnen. De kunst zal zijn om dat te doen in geloof, hoop en liefde, en met een transparant beleid waarin ieder het bijbelse patroon kan herkennen.

Volgende week Deo Volente hierover meer.

Ds. Bas Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum.

De storm 2

Uit welke hoek waait de wind?

Plotseling begon het meer enorm te kolken, zodat de boot bijna door de golven werd verzwolgen.

Matteüs 8:24

H.P. Dam ■

Jezus stapte in de boot en zijn leerlingen volgden Hem. Als ze goed en wel van wal gestoken zijn, steekt er een hevige storm op. Het meer van Galilea stond er bekend om. Plotseling konden er, van over de heuvels die het meer omringen, felle winden zich op het water storten.

Nu was het wel heel heftig. Het meer verandert in een woedende watermassa. De golven vallen het schip aan, het water beukt tegen de boorden, slaat naar binnen, nog even en het schip zinkt. Het is alsof de zee grommend zijn tanden zet in de boot van Jezus en de leerlingen. Als een monster dat wil verslinden en opslokken.

Waar komt toch die storm opeens vandaan? Is het zomaar een storm, als bij toeval, nu, tijdens deze bootreis? Of is het juist nu dat de storm opsteekt? Mogen we achter deze storm een oorzaak zoeken dieper dan dat zoiets nu eenmaal wel eens gebeurt? Komt de storm van God? Komt de storm van de Satan? Uit welke hoek waait de wind?

Is het Gods hand die de golven in beroering brengt? Die de storm gebruikt als beproeving voor het vertrouwen van de volgelingen? Is het de hand van de Satan die de golven tegen het schip aan gooit, ze zo sterk maakt dat het schip dreigt te zinken, om de leerlingen te verzoeken?

Of is het beide tegelijk, en is het zo dat ondoorzichtige spel en tegenspel van God en Satan? Dat spel van toelaten en ruimte geven door God en van ruimte grijpen en misbruiken door de Satan. Zoals we dat ook tegenkomen in de geschiedenis van Job. Waar God de Satan ruimte geeft en de Satan de ruimte uitbuit?

Zal wie met Jezus van wal steekt op weg naar de overkant, niet altijd met golven te worstelen krijgen? Is de reis in zijn kielzog niet altijd een aangevochten reis, met golven die hoog kunnen worden en die het zicht op de andere oever willen wegnemen? Golven van ziekte en verdriet, van gemis en geestelijke duisternis, van aanvechting en beproeving: worden ze niet altijd aangeblazen door twee winden, waarvan de een je twijfel wil aanwakkeren en de ander je vertrouwen wil sterken?

De golven die je doorworstelen moet op je reis achter Jezus aan worden zowel door God als door de Satan tot een krachtproef en een leerschool gemaakt. En altijd staat je doorreis op het spel. We moeten daarom altijd iets achter de golven en de storm zoeken.

Uit welke hoek waait de wind? En wat wil hij?

Ds. Herman Dam is predikant van de Gereformeerde Kerk te Enschede-West.

Hattem-Noord - beroep aangenomen: R.H. Knigge te Amsterdam-Zuid-West (Leidsche Rijn).

Almere-West, Enumatil en Hardinxveld-Giessendam - bedankt voor beroep: R.H. Knigge te Amsterdam-Zuid-West

Oldehove - jubileum: Op 26 oktober was ds. R.H. Hoogsteen vijftig jaar predikant. Zijn standplaatsen waren: Garrelswaer (1958), Gees (1963), Den Ham (1965), Enumatil (1968), Apeldoorn (1972), Roodeschool (1976), Oldehove (1982). In 1990 ging hij met emeritaat.

Genade en oordeel

wandelen met God

**Genade roemt tegen het oordeel.
Dat kan alleen als genade genade blijft.
En als ook het oordeel blijft staan.**

B. Luiten ■

Gruwelijke verhalen

Als christen kun je in verlegenheid worden gebracht. Mensen die zelf niet zoveel geloven, maar toch wel iets van de Bijbel afweten, kunnen je fijntjes vragen hoe dat vroeger allemaal ging bij het volk van God. Moesten niet hele volken worden uitgeroeid? Zijn bijv. bij de val van Jericho niet alle inwoners gedood? Moesten niet alle inwoners van Kanaän worden omgebracht? Het staat er keer op keer ronduit bij: mannen en vrouwen, oude mensen en (kleine) kinderen, ze werden allemaal gedood met het zwaard. Kun je je daarbij iets voorstellen, bij de taferelen die dat gegeven moet hebben? Is zo de God waarin wij geloven? Geeft Hij dit soort opdrachten? Is Hij wreed?

Oordeel

De koningen van Israël konden er wat van. Alhoewel zij niet altijd handelden in de lijn van God. De manier waarop bijv. Joram strijd voerde tegen Moab bracht grote toorn over Israël (2 Kon. 3).

Zo zijn dus niet alle situaties altijd even erg als ze lijken. En er is ook niet altijd gehandeld in opdracht van God. Dat moet ons voorzichtig maken bij het lezen van sommige geschiedenissen.

Wat dan voornamelijk overblijft, is het optreden van Israël tegen de bewoners van Kanaän. En inderdaad, daartoe had men uitdrukkelijke bevelen. God had zelf de opdracht gegeven van die volken niemand in leven te laten.

Het is volkomen te begrijpen, als iemand bij het lezen van die geschiedenissen blijft steken in een aantal vragen. Je moet je maar eens voorstellen, hoe dat geweest zal zijn. Man en vrouw, oud en jong, iedereen werd gedood...

Daar kom je nooit uit als je dit benadert vanuit de optiek van mensen alleen. Dan is het volkenmoord, en niets anders. Dan wordt de Bij-

bel een onmenselijk boek.

Het punt is evenwel, dat *God* hierin handelt. Sodom en Gomorra heeft Hij eigenhandig omgekeerd (ook met mannen en vrouwen, ouden en jongen). Bij Jericho gebruikt Hij de dienst van mensen, maar het is en blijft een goddelijk oordeel. Daarom mocht niets van de buit worden meegenomen, het was geen strooptocht van mensen.

Toen de *HEER* met Abraham zijn verbond sloot en hem Kanaän beloofde, zei Hij erbij dat diens kinderen nog 400 jaar zouden moeten wachten. 'Want', zo zei Hij, 'pas dan hebben de Amorieten zo veel misdaden bedreven dat de maat vol is' (Gen. 15:16).

Nu kunnen wij dat niet narekenen, maar dat is onze positie ook niet. Waarom 400 jaar, en niet wat meer of minder? Geen idee. Maar het duidelijke punt is: de *HEER* straft bij een maat die vol is. Het is zijn vergelding, op een moment dat terecht is.

Daarom moesten de Israëlieten al die tijd wachten, zelfs in Egypte, in de ellende. Het leek alsof hun geroep niet werd gehoord. Daar is meer over te zeggen, maar ook dit: eerder waren de Amorieten niet toe aan hun terechte straf. God handelt naar recht, ook ten opzichte van zijn vijanden.

Beeld vooraf

Dan nog kan de vraag worden gesteld: moet het zo? Is dit onze God, die hierin handelt? Is dit niet om te huiveren?

Ja, zeker.

Dit zet aan het denken.

Maar bedenk dan vooral ook dit, dat Gods recht niet te buigen is. Hij is de bron van leven, de enige. Hij geeft mild en overvloedig. *Maar buiten Hem is er geen enkele andere manier van bestaan.* Is daar iets tegen in te brengen? En geldt dat niet voor iedereen, voor mannen en vrouwen, voor ouden en jongen? Niemand

heeft iets te zoeken of te verwachten buiten God. Op zijn wereld kun je niet bestaan zonder Hem. Er komt een dag, dat God dat oordeel aan heel de wereld zal voltrekken. Als haar maat vol is. Nu laat Hij het zien, *bij wijze van voorbeeld*, in Sodom en Gomorra, in Jericho, en eigenlijk had heel Kanaän met de ban geslagen moeten worden. Tot een getuigenis voor alle landen en volken, een 'beeld vooraf' voor alle tijden.

Johannes hoort zeggen tegen de mensen die de aarde bezet houden: 'Heb ontzag voor God en geef hem eer, want nu is de tijd gekomen dat hij zijn oordeel zal vellen. Aanbid Hem die hemel en aarde, zee en waterbronnen geschapen heeft' (Openb. 14:7). Dat is het precies, op Gods aarde is maar één manier van leven. Dat wordt *gezegd* in de profetie en dat wordt *getoond* in het (nog beperkte) oordeel.

Wreed?

Maar hoe rechtvaardig het dan ook mag zijn, is het niet wreed om mensen zo te laten afslachten? Wat een tafereel moet dat zijn geweest, mannen met zwaarden die niemand ontzien. Hoe kijkt God daarnaar?

Ja, maar al te vlug wordt de conclusie getrokken dat Hij hierin een zekere voldoening vindt. Mensen verschaffen zichzelf op die manier een reden om niet in Hem te geloven.

Toch wordt dan juist over het hoofd gezien, wat bij de HEER voorop staat. Voordat het noodzakelijke oordeel losbreekt, *wil Hij behouden*. Zoveel mogelijk mensen wil Hij sparen. *En dat kan maar op één manier!* Namelijk, dat de Zoon van God op aarde komt, en zelf dat oordeel zal ondergaan.

Zo is onze God: zijn oordeel is onafwendbaar, maar liever nog biedt zijn eigen Zoon zich daarvoor aan, dan dat mensen daarin verloren gaan.

Zo kijkt onze God naar de mensen die het oordeel over zich afroepen: kan Ik je nog redden? Nog is de maat niet vol, de HEER geeft nog tijd, 'omdat Hij niet wil dat sommigen verloren gaan, maar dat allen tot bekering komen' (2 Petr. 3:9).

Het zwaard hanteren

Het is opvallend, dat de HERE zijn oordeel mede heeft laten uitvoeren door het zwaard van mensen (zoals we zingen in Psalm 149).

Dat zal niet eenvoudig zijn geweest.

Voor al ook niet, wanneer men eerlijk beseft: 'wij verdienen dit oordeel eigenlijk ook'. Wanneer de straf zo dichtbij komt, *ja, wanneer de Here je in de uitvoering ervan betreft*, wordt levensgroot duidelijk dat je zelf enkel leeft door genade. Door het bloed van de verzoening, dat over je gesprengd is.

Nu laat de Bijbel zich verder niet uit over de persoonlijke ervaringen van de joodse krijgers, bij het hanteren van het zwaard. Daarover krijgen we geen informatie. Maar is het nodig? Je hoeft maar één keer zelf het zwaard te hanteren, en je weet hoe dat voelt. Tegenwoordig is het zwaard dat God ons in de hand legt (of liever: in de mond) geestelijk. Maar het gaat nog steeds over hetzelfde oordeel. *Het oordeel dat voor ons gedragen is door de Zoon van God*. Het oordeel dat buiten Hem niemand in leven zal laten, geen man of vrouw, geen grijsaard of kind. Als je dit beseft, kun je er dan over zwijgen? Kun je dan met mensen in je omgeving praten en blijven praten over koetjes en kalfjes, alsof er niets aan de hand is? Ga je niet vertellen door Wie je leeft? En dat buiten Jezus enkel de dood is?

Dat is nog steeds niet eenvoudig. Het Woord van God is als een zwaard, dat dwars door iemands hart gaat. Met alle gevolgen van dien. Dat past niet in deze tijd van ver doorgevoerde privacy. De afscherming van ieders privé-leven is hoog als de muren van Jericho. Toch kan God het geven, dat die muren zomaar vallen...

Uw wil geschiede

Reeds klinken de bazuinen van het naderende einde. We horen van oorlogen en rampen, haat en onrecht. Nog wordt de laatste bazuin niet geblazen. God geeft een lange eindfase, het is zijn hartelijke wil velen te behouden.

Let wel: *dat is zijn hartelijke wil*.

Laat die wil geschieden. Bid daarom en stel je leven beschikbaar daarvoor. Want de wil van God geschiedt nog steeds (mede) door de dienst van mensen.

Ds. Bas Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum.

Kerk zonder ons

Chinese christenen denken dat ze dichter bij de Bijbel staan dan westerse christenen. De voorstelling die wij, westerlingen, hebben, is eerder de omgekeerde: zij zijn nieuwkomers; wij zijn het die het dichtst bij de bron staan. Hoe zit dat? Hebben ze ons niet nodig?

S. Griffioen ■

Een van de beste kenners van de Chinese kerken in Nederland is Henk Hazenbosch. Hij studeerde af als cultureel antropoloog met een studie over deze moeilijk toegankelijke groeperingen.¹ Samen schreven we een bijdrage voor de Open Universiteit met de Chinese kerken in Nederland als case study. Hazenbosch werkt nu aan een vervolgstudie.

Wat je verwacht te vinden bij deze kerken is een min of meer filosofische verantwoording van hoe zij zich voegen in een kerkgeschiedenis die vanaf Augustinus vooral westerse is geweest. Een verantwoording ook van hoe diep ze in hun oosterse vlees moeten snijden om goed christen te kunnen zijn. Kan je christen zijn en confuciaan blijven? Taoïst en christen? Kan je als christen deelnemen aan het Chinese nieuwjaarsfeest?

Tot op zekere hoogte is de situatie helder. Trouw aan Christus en ijver voor zijn naam zijn boven alle twijfel verheven. De Chinese christen in Nederland neemt over het algemeen geen deel aan traditionele feesten - in zoverre Hazenbosch kon nagaan, geldt dat zelfs voor het Chinese nieuwjaar. Ook is men actief in de zending onder volksgenoten. Het is daarom wel zeker dat de stelling dat je christen en confuciaan (cq. taoïst of boeddhist) kunt zijn, met beslistheid zal worden afgewezen.

Maar de vraag naar de verhouding van China en de Bijbel wordt niet in principiële zin gesteld. Alleen langs indirecte weg kan je op dit punt iets te weten komen. Zo valt af te leiden dat deze christenen hun godsdienst als volledig Chinees zien, en niet als een import van buiten. En ook dat de Chinese cultuur eerder als een voordeel dan als een probleem wordt gezien. Dit laatste verraste me buitengewoon. Ik herinner me nog levendig een conferentie in 2002 aan de Universiteit van Leiden waar Erik Zürcher, de (inmiddels overleden) *grand old man* van de Nederlandse sinologie, de verhouding van China en Christendom kortweg typeerde als *ships that pass in the night*. Hoe is het te verklaren dat deze conclusie helemaal niet strookt met het besef van Chinese christenen?

Een sleutel voor de ontraadseling vormt het standaard antwoord op de vraag waarom men zo aan het Chinees in de eredienst is gesteld.² Hoewel het een erkend feit is dat kinderen van ouders die hier werden geboren, deze taal niet meer kunnen lezen, zijn er toch maar enkele gemeenten die de knoop doorhakken en (ook) diensten in het Engels of Nederlands houden. Het gaat hier niet maar

om de normale gehechtheid van een oudere generatie aan de taal waarmee men opgroeide. Uit de enquêtes van Hazenbosch komt dit als standaard antwoord naar voren: de band met de Chinese cultuur. Bij nadere analyse van de gegevens blijkt het vooral om één waarde te gaan: het respect voor de ouders ofwel 'kinderlijke piëteit'.

Respect

Volgens B.J. Mansvelt Beck vormt deze waarde de hoeksteen van het confucianisme. Deze waarde is 'misschien wel de enige die tot op de dag van vandaag nog niets van zijn zeggingskracht verloren heeft'.³ Inderdaad een hoeksteen: zoals kinderen hun plaats moeten weten, zo komt het in alle intermenselijke relaties aan op plaatsbesef.⁴ Dat het kinderlijk ontzag deze positie kon krijgen, komt vermoedelijk doordat Confucius de (religieuze) voorouderverering omzette in een (morele) ouderverering. Voor een westerling is het moeilijk voor te stellen hoeveel hiervan afhangt. Bij wijze van voorbeeld: een van de belangrijkste oorzaken van het latere verzet van confucianen tegen boeddhisten is dat boeddhistische monniken hun ouders verwaarlozen!

Terug naar de Chinese kerken in Nederland. Het lijkt er dus op dat men sterk aan het gebruik van Chinees in de eredienst hecht omdat men een centrale waarde van de Chinese cultuur wil handhaven. Dat dit erfgoed sterk door het confucianisme gestempeld is, zal niet worden ontkend. En toch houdt men er aan vast, in de veronderstelling dat de cultuur van kinderlijk ontzag en plaatsbesef de juiste ontvankelijkheid geeft voor de bijbelse boodschap. Maar, vraagt u, hoe komen ze uit met een tekst als Mat. 10:35: 'Want Ik ben gekomen om tweedracht te brengen tussen een man en zijn vader...'? Het antwoord zal zijn dat indien deze situatie zich voordoet de kerkelijke gemeente een gezinsvervangende functie krijgt, en de plicht van een christelijke zoon die in conflict komt met zijn ongelovige vader nu ten gunste moet komen van de oudsten van de gemeente. De gemeente is dus een groot gezin.⁵ Hoe zwaar het woord van de oudsten weegt, merkte Henk Hazenbosch: had hij eenmaal met een leider gesproken, dan bleken gewone kerkleden het niet passend te vinden dat zij vervolgens ook nog benaderd werden.

Algemeen menselijk patroon

De historicus Jan Romein ontwikkelde in de jaren '50 de gedachte van de Europese geschiedenis als 'afwijking van het Algemeen Menselijk Patroon' (A.M.P.).⁶ Hij deed daarmee afstand van de gangbare voorstelling dat de Europese geschiedenis de standaard levert van wat 'normaal' is. Romein keerde dit beeld om: de traditionele samenlevingen buiten Europa zouden een betere afspiegeling bieden van wat normaal is; na de Middeleeuwen zou de Europese geschiedenis zich in afwijkende richting ontwikkeld hebben.

De bijzonderheden van deze theorie kunnen blijven rusten. Het gaat me er nu slechts om de houding van de Chinese kerken te verhelderen. Ik meen inderdaad dat de kinderlijke piëteit als waarde past in het A.M.P., zij het met één kanttekening: Romein beperkt het A.M.P. tot traditionele culturen en zou dus Chinees christendom als een fase van verwestering interpreteren. Het geniale van Confucius is geweest dat hij, zoals gezegd, de traditionele voorouderverering heeft omgezet in een morele leer van kinderlijke piëteit met universele strekking. Daardoor is het A.M.P. in China meer bestendig dan in andere culturen, en daarom kan het ook voortleven in de voorstellingswereld van Chinese christenen.

Taaleigen

Het Chinees is van ouds ingesteld op een wereld van onderscheidingen, van rangen en standen, maar ook van onderscheidingen zoals men die overall vindt: zoals van man en vrouw, van ouder en jonger. Zelfs een eenvoudig leeftijdsverschil tussen twee vrienden bepaalt al welke aanspreekvorm passend is en welke niet. Het taaleigen is in hoge mate gevormd door asymmetrische relaties van velerlei aard. Deze zin voor nuances deelt het Chinees met traditionele talen in het algemeen. Daarnaast is het Chinees (althans het Mandarijn, de officiële taal) heel geschikt om abstracte ideeën uit te drukken. Het is dus niet gebonden aan beperkte tijdsruimtelijke verhoudingen van een traditionele samenleving. In deze elasticiteit ligt haar kracht - reden waarom de Chinees niet een westerse taal nodig heeft om zich in de moderne wereld te redden.

Over dat taaleigen nog wat meer. In de vermelde studie gaven Griffioen & Hazenbosch een voorbeeld waarvan ik nu denk dat de strekking ook omgekeerd kan zijn. Gaat bij kinderlijke piëteit de beweging van het kind naar de ouder, in andere gevallen kan er ook een beweging in omgekeerde richting plaatsvinden. Dat is het geval, denk ik nu, in het door ons gebruikte voorbeeld van een gesprek waarin iemand een ander naar diens naam vraagt met de woorden: *hoe luidt uw kostbare naam?*, en de ander antwoordt: *mijn nietswaardige naam luidt...* We veronderstelden dat de asymmetrische structuur een standsverschil tot uitdrukking brengt. Ik denk echter dat hier de asymmetrie juist een standsverschil compenseert. Het antwoord is dan vergelijkbaar met de wijze waarop een vorst zichzelf kon voorstellen: met *ik, arme wees*. We hebben dan dus het geval van een hoger geplaatste die de afstand verkleint door een bescheiden opstelling. Het is deze tegemoetkomende bescheidenheid die het systeem van grote ongelijkheden menselijk maakt - algemeen menselijk.

Nu begrijpen we dat de Chinees iets zal herkennen bij het eerste horen van de woorden van Filippienzen 2: 'Hij heeft het Gode gelijk zijn niet als een roef geacht', en 'in ootmoedigheid achte de een de ander uitnemender dan zichzelf'. Ook de vorst die zich zelf aankondigt met 'Ik, arme wees' praktiseert zelf-ontlediging (zij het op beperkte schaal). We voelen nu ook aan dat de ergernis van het Evangelie in uitspraken ligt als de 'Ik ben'-stellingen van Jezus: 'Ik ben de weg, de waarheid en het leven' (Joh.14): uitspraken die bij eerste horen als uitzonderlijk en dus ongepast klinken. Uiteraard leert de christen deze uitspraken te be-amen. Maar ook dan zullen ze beleefd worden als niet eenvoudig in te passen in het A.M.P. Het 'ik' hoort nu eenmaal niet op de voorgrond te treden. Uit het door Hazenbosch verzamelde materiaal maak ik op dat als men zich beducht toont voor wereldse invloeden binnen de PKN kerken, het niet zo zeer vrijzinnigheid in de leer betreft, maar eerder een imago van mondigheid zonder piëteit.

Spiegel

Het vasthouden aan taal en cultuur valt gemakkelijk genoeg te bekritisieren. Je hoeft niet in de filosofie afgestudeerd te zijn om te zien dat via de cultuur van bescheidenheid heel wat confuciaans gedachtegoed binnendringt en voortleeft.⁷ Ook valt het niet moeilijk te voorspellen dat een nieuwe generatie uit het zelf-gekozen isolement gaat breken. Er zijn nu al jongeren die blijkens de interviews van Henk Hazenbosch zich kunnen voorstellen dat ze in bepaalde situaties de leiding niet zo maar zullen volgen. De Chinese kerkleiders beseffen trouwens zelf dat de Nederlandse cultuur op de duur niet buiten te sluiten valt; ze beseffen ook dat de zaak urgenter wordt zodra de Verdonken en Wildersen het in dit land voor het zeggen krijgen en gedwongen integratie overheidsbeleid wordt. Toch meen ik dat deze kerken-zonder-ons een spiegel aan ons voorhouden. Indien we de platheid van de Hollandse cultuur niet als een probleem ervaren, en die niet proberen te compenseren door het cultiveren van zorgvuldigheid in erediens en van wijsheid in het omgaan met verschillen, dan zullen we ons nodeloos vervreemden van het Algemeen Menselijke Patroon, en dan zal de afstand tot de wereld van de Bijbel navenant toenemen. Hierin ligt het relatieve gelijk van het zelf-gekozen isolement van de Chinese kerken in Nederland.

Prof. dr. Sander Griffioen is emeritus-hoogleraar filosofie van de Vrije Universiteit te Amsterdam.

Noten:

1. *De bouwers van het rijk. Chinese Christelijke kerken in Nederland*, Faculteit sociale wetenschappen, Vrije Universiteit, 28 sept. 2006.
2. In feite gaat het om meerdere talen, met Mandarijn en Cantonees als voornaamste.
3. B.J. Mansvelt Beck, *Confucianisme*, Kampen, 2005, p. 38.
4. Zo vertaalt Mansvelt Beck het begrip 'yi' dat meestal met 'gerechtigheid' wordt vertaald.
5. Zie mijn artikel 'Onzichtbare kerk' in *De Reformatie* van 15 sept. 2007.
6. Jan Romein, *Historische lijnen en patronen*, Amsterdam, 1971
7. Vergelijk over de Koreaanse kerken: Kang Young-Ahn, 'Christelijk geloof en andere godsdiensten in Korea', in: *Wereld en Zending*, 2002, nr. 3, 19-27 (de vertaling was van mij).

Liedboek 436:

Jezus neemt de zondaars aan

lied van de week

Voor dominee Erd Neumeister, geboren op 12 mei 1671 in Uch-teritz bij Weißenfels en de dichter van het lied 'Jezus neemt de zondaars aan', was het kerkelijk leven niet makkelijk. Hij had theologie in Leipzig gestudeerd, waarna hij als predikant werkzaam was in Thüringen, Weißenfels, Sorau (huidige Poolse Zary) om zich in 1715 in Hamburg te vestigen als hoofdpredikant van de St.-Jacobi aldaar. Deze functie bleef hij tot aan zijn dood op 18 augustus 1756 vervullen.

J. Smelik ■

De kerkelijke situatie van zijn tijd baarde hem zorgen omdat binnen en buiten de kerk stromingen opkwamen die afweken van de orthodox-lutherse belijdenis. Zo moest Neumeister weinig hebben van het steeds sterker wordend piëtisme, de achttiende-eeuwse Jezus-beweging, die persoonlijke geloofsbeleving en godservaring eenzijdig benadrukte. Al in één van zijn eerste gemeenten, Sorau, voerde Neumeister intensieve debatten met Philipp Jacob (1635-1705), de grondlegger van het luthers piëtisme. Nog minder was de orthodoxe lutheraan gecharmeerd van het kerkelijk eenheidsstreven van bijvoorbeeld de Evangelische Broedergemeente (Hernhutters) en van de opkomende zendingsbeweging.

Met verve probeerde Neumeister het orthodox lutheranisme te bevorderen. Daartoe publiceerde hij preekbundels, een catechismus en dichtte hij circa 720 kerkliederen. Neumeisters lied 'Jezus nimmt die Sünder an' komt uit het eerste deel van zijn bundel *Evangelischer Nachklang*, dat in 1718 verscheen.

Zendingslied?

Maar wat kan de geschiedenis toch wreed zijn! Want uiterekend het lied 'Jezus neemt de zondaars aan' werd in de eeuwen na Neumeisters dood een tophit in stromingen met sterk piëtistische idealen, die hij te vuur en te zwaard betreden had, en het werd bij uitstek een zendingslied.

'Jezus neemt de zondaars aan' zullen de wat oudere lezers kennen als specifiek een lied over de zending. In elk geval tot aan de Tweede Wereldoorlog was Neumeisters lied erg popu-

lair omdat men het in de loop van de negentiende eeuw bij uitstek bruikbaar vond om het te zingen in het kader van zendingsactiviteiten. En er werden wat activiteiten ontwikkeld, van bidstonden tot massale zendingsfeesten, om de zogenaamde 'uitwendige zending' (= zending aan de heidenen in verre landen) onder de aandacht te brengen. Natuurlijk beoogde men daarbij ook Nederland te (her)kerstenen en christenen op te roepen een levend geloof in de praktijk te brengen. Voor de zending in Nederland had men trouwens een ander type zending, namelijk de 'inwendige zending' dat zowel evangelisatie als barmhartigheidswerk omvatte.

Het lied 'Jezus neemt de zondaars aan' behoorde tot de meeste gezongen liederen bij manifestaties van de uitwendige zending. En dat is toch wat vreemd. Want het is helemaal geen zendingslied. In Nederland verscheen het lied, vertaald door de Haagse dominee-dichter Jan Scharp (1756-1828), in de *Evangelische Gezangen* uit 1806 en het droeg daar de titel 'Verlossing'. Het werd dus terecht gezien als een lied over de verlossing van zonden die Jezus geeft.

Maar in de negentiende eeuw werden - evenals vandaag de dag - liederen soms op een merkwaardige manier gebruikt. Zo werd Neumeisters lied op basis van een paar versregels als 'zendingslied' betiteld, terwijl de spits van het gezang niet specifiek betrekking heeft op zendingsnoties. Ik vermoed dat vooral de eerste twee versregels 'Jezus neemt de zondaars aan! Roept dit troostwoord toe aan allen' ertoe geleid heeft om het lied tot zendingslied te bombarderen. 'Roepen' en 'gehoord worden' waren

belangrijke noties in zendingsliederen. De heidenen riepen om bevrijding, zoals bijvoorbeeld verwoord werd in de liederen 'Hoorst gij die stemme roepend in de verte' van J.R. Snoeck Henkemans en 'Men roept van Groenlands bergen' van R. Heber. En christenen dienden het evangelie uit te roepen naar verre heidenlanden, zoals N. Beets markant onder woorden bracht in zijn gezang 'Roept uit aan alle stranden'.

Dat zijn echte zendingsliederen, maar wie het lied 'Jezus neemt de zondaar aan' in zijn totaliteit nauwkeurig leest, moet tot de conclusie komen dat die 'zondaars' niet allereerst ziet op de heidenen ver weg of dichtbij, maar dat die 'zondaars' waarover Neumeisters zingt, toch in de eerste plaats de zangers in de kerk zijn. De verzen 5 tot en met 7 gaan nadrukkelijk over de relatie tussen 'mij' (de gelovige) en Jezus. En oorspronkelijk heeft het lied nog een strofe die niet in de Nederlandse vertaling terechtgekomen is, maar die het accent op de gelovige zondaar alleen maar versterkt:

*Ich Betrübter komme hier / und bekenne meine Sünde;
laß, mein Heiland, mich bei dir 'Gnade zur Vergebung finden,
daß dies Wort mich trösten kann: / Jesus nimmt die Sünder an.*

Dat Neumeister het lied niet als zendingslied geschreven heeft, blijkt wel uit het feit dat hij het gedicht heeft als lied voor de derde zondag na Trinitatis. Neumeister vond het als aanhanger van de lutherse orthodoxie erg belangrijk dat 's zondags het kerkelijk jaar en het daartoe bestemde leesrooster gevolgd werd. Op de derde zondag na Trinitatis werd als evangelielezing Lukas 15:1-10 gelezen. Daarin gaat het over de blijdschap van de herder als hij het ene verloren schaap opgespoord heeft en over het

geluk van de vrouw die een verloren muntstuk terugvindt: "Zo, zeg ik u, heerst er ook vreugde onder de engelen van God over één zondaar die tot inkeer komt" (Luk. 15:10). In het derde couplet treffen we de meeste direct verwijzing naar Lukas 15 aan.

Dit alles betekent dat het lied vandaag de dag breder gebruikt kan worden dan in het kader van zending en evangelisatie. Binnen onze liturgische praktijk kan het gezang onder meer goed functioneren in het kader van schuldbelijdenis en genadeverkondiging.

Melodie

Het is niet bekend welke melodie Neumeister bij zijn liedtekst in gedachten had en gebruikt heeft. In Duitsland wordt het lied tot op de dag van vandaag gezongen op de melodie van het lied 'Meinen Jesus lass ich nicht' (1674) van Johann Ulich.

Vanaf de verschijning in de *Evangelische Gesangen* (1806) is de liedtekst in Nederlandse liedbundels - op een paar uitzonderingen na - vergezeld gegaan van de melodie 'Jesus, meine Zuversicht' (1653) van Johann Crüger, het lied waarvan een

Nederlandse vertaling staat in het *Gereformeerd Kerkboek* gezang 114: 'Jezus is mijn toeverlaat'. Wel staat in het *Liedboek voor de Kerken* bij Neumeisters gezang de oorspronkelijke melodieversie afgedrukt, die in het *Gereformeerd Kerkboek* (gez. 94) gebruikt wordt bij het lied 'In het vroege morgenlicht'.

Dr. Jan Smelik is hymnoloog/musicoloog en woont te Steenwijk.

Lied van de week:

Voor zondag 16 november a.s. is er geen liedbespreking. Gezag 74 uit het *Gereformeerd Kerkboek* is besproken geweest in *De Reformatie*, jaargang 79, nr. 34.

Zie daarvoor

www.dereformatie.nl>archief>naar het nieuwe register

Papua 50 jaar later

Wij hebben onze vakantie in Luxemburg doorgebracht. In het stadje Echternach, in een gewelf onder de abdijkerk, ligt het gebeente van Willibrord, één van de eerste zendelingen in het gebied ten noorden van de grote rivieren van ons land.

H. Bos ■

We hebben enige tijd onder in de kerk voor de sarcofaag met daarin het gebeente van Willibrord gestaan, in stilte en ook zachtjes pratend. Ligt hier die meneer die gestorven is, vroegen onze kinderen. Willibrord, gestorven in 739. Het is al zoveel eeuwen geleden dat het goede nieuws bekend werd gemaakt in ons land.

Later, thuis, las ik het volgende citaat bij Eugene H. Peterson: "If we are going to learn a life of holiness in the mess of history, we are going to have to prepare for something intergenerational and think in centuries." Inderdaad, de genade van God in ons leven is een zaak van lange adem.

Voor me ligt het boek *Papua 50 jaar later*, door Adrian Verbree. Een boek waarin vooral de moeiten van het zendingswerk duidelijk naar voren komen. Na 50 jaar lijkt het zendingswerk van de GKv in Nederland op Papua vast te lopen. Maar wat is een halve eeuw als we het sterfjaar van Willibrord in gedachten houden, wat is 50 jaar als we oog hebben voor Gods werk in de geschiedenis. Daarmee wil ik de moeiten van het zendingswerk niet relativeren. Laten we die moeiten wel in het juiste perspectief plaatsen.

Papua 50 jaar later is een goed leesbaar verslag van een reis naar Papua. Adrian Verbree maakte deze reis en schreef dit verslag op verzoek van De Verre Naasten. Zelf schrijft hij in het *Woord vooraf*: "U moet dit boek lezen als een reisverslag, waarbij het werk van zending, hulpverlening en gemeenteopbouw voorbijkomen." Inderdaad, Verbree neemt de lezer mee op zijn reis door het gebied waar onze kerken een halve eeuw zendingswerk verricht hebben.

Wij mochten indertijd, voordat we officieel aan ons werk op Papua begonnen, eerst een oriëntatiereis maken. Van die reis moesten we ook een verslag schrijven. De opdracht was om onze eerste indrukken, alles wat we zagen en hoorden tijdens de reis, schriftelijk vast te leggen. Terug in Nederland konden we onze waarnemingen en indrukken dan bespreken en toetsen met mensen die eerder op Papua gediend hadden. Tegelijk had dit reisver-

slag nog een andere functie: na een paar jaar ervaring op Papua kon je dan nog eens teruglezen of die eerste indrukken juist waren of dat je tot andere inzichten was gekomen. Die opdracht om dat reisverslag te schrijven was een nuttige oefening.

Ik weet nog goed hoe overweldigend die eerste indrukken tijdens mijn reis naar Papua waren: het land, het klimaat, de mensen, de omstandigheden, de vele gesprekken - die je vaak nog niet half kon volgen - over zending, hulpverlening en gemeenteopbouw. Het duizelde me af en toe. Als ik daaraan terugdenk, kan ik niet anders dan zeggen dat Adrian Verbree een boeiend reisverslag heeft geschreven. Ik heb het tenminste in één adem uitgelezen. Dat komt natuurlijk ook door mijn betrokkenheid bij het zendingswerk op Papua, door de herkenning van veel situaties die Verbree beschrijft. Toch verwacht ik dat veel kerkleden dit boek geboeid zullen lezen (of inmiddels al gelezen hebben).

Het boek is verschenen ter gelegenheid van 50 jaar zendingswerk (zending en hulpverlening) op Papua: *Papua 50 jaar later*. Een halve eeuw geleden werd ds. M.K. Drost door de Nederlandse kerken uitgezonden naar wat toen nog Nederlands Nieuw Guinea heette. Hij begon met de zendingsarbeid in het Boven-Digul gebied. Dit is voor onze kerken zeker een gedenkwaardige gebeurtenis. Ik hoop daarom dat het boek veel kerkleden zal helpen om dit begin van het zendingswerk en alles wat daarna volgde te gedenken. Vergelijk ook de titel van de documentaire uitgezonden door Zendtijd voor Kerken: *Een begin dat geen einde kende*.

Tegelijk wil het boek van Verbree de balans opmaken van 50 jaar zendingswerk. Dat is misschien iets te sterk gezegd, in ieder geval wil het boek aandacht vragen voor de moeilijke situatie van zending en hulpverlening op Papua. Zoals we ook in de titel van de documentaire een dankbare en een bezorgde klank horen. *Een begin dat geen einde kende*. Gods werk blijft tot in de eeuwigheid. Tegelijk: is het werk van zending en hulpverlening op Papua nu nog niet klaar?

Het zal de bedoeling van DVN zijn om kerkleden te

betrekken ook bij de zorgen en moeiten van het werk op Papua. Dat geeft me de vrijmoedigheid om hier een paar opmerkingen te maken.

1. Ik denk dat het goed is dat wij ons bezinnen op het werk van zending en hulpverlening en ook op de geschiedenis daarvan. Het is goed om daarbij ook na te denken over opstelling en optreden van zendende instanties en uitgezonden. Het is goed om te erkennen dat er van onze, van Nederlandse kant, veel tekorten waren. Het is nuttig om in de spiegel te kijken. Het is ook belangrijk om deze dingen uit te spreken tegenover onze broeders en zusters op Papua. Toch wil ik ook een valkuil aanwijzen. Door eenzijdig de verantwoordelijkheid c.q. de schuld op ons te nemen, kunnen we een gezonde ontwikkeling van de jonge kerken op Papua in de weg staan. We moeten onszelf niet te belangrijk maken. De broeders en zusters op Papua hebben gewoon een eigen verantwoordelijkheid. Natuurlijk moet die verantwoordelijkheid passen bij hun omstandigheden, mogelijkheden, cultuur, maar toch een eigen verantwoordelijkheid.

Wat dat betreft heb ik genoten van een passage in het boek van Verbree, waarin de gids/tolk Yely een belangrijke rol speelt. Verbree heeft een gesprek met een aantal mensen van de kerken op Papua (GGRI). Deze broeders klagen over de algehele malaise in de GGRI. Ze leggen de verantwoordelijkheid daarvoor eenzijdig bij de Nederlandse kerken. Op een gegeven moment vraagt Yely, een jonge Papua uit de bergen, aan Verbree: Are you done with these guys? Verbree, die ook wel begrijpt wat Yely bedoelt, antwoordt: Nee, nog niet, maar waarom vraagt je dat? Yely: I'm fed up with them! (p.117) Het boeiende is dat een Papua zijn eigen volksgenoten hier aanwijst als zeurpieten, ook al moet je in rekening brengen dat veel bergpapoea's gemakkelijk denigrerend spreken over hun landgenoten in de zuidelijke laagvlakte. Een buitenlander heeft in elk geval nog minder recht van spreken. Toch is het goed om de broeders en zusters op Papua serieus te nemen, juist ook door hen kritisch aan te spreken op die eigen verantwoordelijkheid.

Dit heeft - lijkt mij - als bijkomend voordeel, dat een deel van de spanning tussen zendende instanties en uitgezonden wordt weggenomen.

2. Mijn tweede opmerking ligt in het verlengde van de eerste. Het is goed om ons te bezinnen op het werk van zending en hulpverlening. Opnieuw moeten we ons zelf daarbij niet te belangrijk maken. Het is passend om te erkennen dat wij telkens weer tegen onze grenzen aanlopen. Wij kunnen de problemen voor onze broeders en zusters op Papua niet oplossen. Dat gaat onze krachten te boven. We kunnen wel samen met onze broeders en zusters daar zoeken naar begaanbare wegen. Aandacht voor taal en cultuur is daarbij belangrijk. Juist ook voor een goed verstaan van het evangelie. Tegelijk wordt steeds meer duidelijk dat de Papua's uit het binnenland deel uit-

maken van een grotere samenleving en op één of andere manier zullen ze in die grotere samenleving moeten integreren. Dat stelt voor enorme problemen.

Bij de hulpverlening zullen we streven naar een bepaalde mate van zelfredzaamheid en onafhankelijkheid van onze broeders en zusters, ook in economisch opzicht. Tegelijk weten we dat niemand onafhankelijk is en dat de Papua's in het binnenland een kwetsbare groep zijn. We kunnen nadenken over de vraag hoe lang een uitgezondene moet blijven en in hoeverre hij zich moet aanpassen aan de levensomstandigheden ter plaatse. Telkens weer lopen wij bij deze vragen tegen grenzen aan.

Mij lijkt het belangrijk dat wij die grenzen erkennen. We moeten in onze bezinning op het werk van zending en hulpverlening - hoe boeiend die bezinning ook kan zijn - niet versluieren dat wij tegen grenzen aanlopen. Met dat wij die grenzen openlijk erkennen, krijgen we oog voor de genade van God. Door het werk van zwakke en beperkte mensen, werk dat vele tekorten kende, heeft God zijn genade en barmhartigheid willen tonen aan veel broeders en zusters op Papua, broeders en zusters die al gestorven zijn en onze tijdgenoten. Wij roemen in de Heer alleen. Laten we onze en elkaars zwakheden zo benoemen, dat daardoor het werk van onze Heer nog duidelijker mag uitkomen. Ik denk dat er dan nog wel een boek te schrijven is over 50 jaar Papua. Wat zou ik dat boek graag lezen...

3. Intussen, wat betreft de vragen die er liggen: hoe lang moet een zendeling blijven, in hoeverre moet hij zich aanpassen aan de omstandigheden van de locale bevolking, enz. enz. Al die vragen zijn alleen te beantwoorden door te luisteren naar de opdracht van onze Heer. *Ga dan op weg en maak alle volken tot mijn leerlingen*. Als je geroepen bent, dan moet je gaan. Die roeping is een kerkelijke roeping. Hoe dat werk in de praktijk verder ook georganiseerd wordt. Juist voor de kerken is het zendingswerk onmisbaar. We mogen betrokken zijn op het werk van de Heer in deze wereld. Juist door het zendingswerk worden wij bepaald bij onze eigen redding. Dat is ook precies waar Verbree zijn boek mee beëindigt: 'In zwakheid wordt des Heren kracht volbracht'.

Laten we de dingen niet omdraaien: dat wij betrokken mogen zijn bij het werk van de Heer in deze wereld, is een bewijs van Gods genade aan ons. Hij roept, wij volgen zijn spoor.

Ds. Hugo Bos is predikant van de Gereformeerde Kerk te Winschoten en was van 1995 tot 2003 werkzaam in de missionaire dienst.

Noot:

- 1 Eugene H. Peterson, *The Contemplative Pastor*, Grand Rapids 1993, p. 47

N.a.v. *Papua 50 jaar later*, Uitg. de Verre Naasten

Tolerant?

We zijn een tolerant landje. Je mag alles zeggen, als het maar politiek correct is. Dat bleek onlangs weer toen in Amsterdam pinkstergemeenten genezingsdiensten voor homo's en hiv-geïnfecteerden hielden.

T. Groenveld ■

In *Centraal Weekblad* breekt Jan van Butselaar de staf over de houding van dagblad Trouw en de gemeente Amsterdam.

“Dan lig je als pinkstermensen onder vuur als ware je een groepje misdadige charlatans. Dat gebeurde toen een landelijk ochtendblad ronkend het nieuws bracht dat een zwarte kerk in Amsterdam homoseksuelen, aids- en hiv-lidder via gebedsgenezing zou proberen te helpen, van hun, naar hun inzicht, foute aard af te helpen, van hun ziekten te genezen. Wauw, dat was wat! Mensen die proberen anderen via gebed te helpen! Schande!”

Naar het oordeel van de gemeente Amsterdam (arm in arm met een homo-belangengroep) werd de grens van godsdienstvrijheid overschreden.

“Die (zwarte) christenen mochten zich uiteraard overgeven aan religieus geneuzel in eigen kring, maar mochten geen oordeel hebben over mensen en zaken daarbuiten. Foei! Daar moest de politie maar eens op af!”

Hetzelfde ochtendblad nam de tekst twee keer op, op de voorpagina en in de katern. Zonder commentaar uiteraard. We moeten wel voorkomen dat we als krant niet politiek correct zijn in de ogen van de smaakmakers van de grachtengordel, die immers ook Hilversum en Bussum bevolken? Geen vraag aan het gemeentebestuur of er al contact was geweest met de betreffende kerk, geen verslag van de wethouder of de burgemeester die de zondagse dienst daar hadden bijgewoond en zelf hadden bekeken wat er gebeurde, geen vraag aan het gemeentebestuur of ze niet eerder mensen met elkaar in gesprek diende te brengen dan met één belangenvereniging banvloeken rond te strooien. En dat terwijl ik de indruk had dat scheiding van kerk en staat tenminste betekende dat overheden terughoudend waren bij het becommentariëren van religieuze en ethische opvattingen van godsdienstige groepen.

Pinkstermensen onder vuur omdat ze gebeden hebben om genezing. Pinkstermensen onder vuur omdat

ze een oordeel hebben over de wereld om zich heen. Het moet niet zotter worden. Kennelijk mag ‘Amsterdam’ wel een mening en een oordeel uitspreken over zijn burgers, maar mogen burgers en groepen van burgers zelf er geen (afwijkende) mening op na houden.”

Over homoseksualiteit wordt verschillend gedacht, ook in de kerk. Mogen mensen niet hun vertrouwen op God stellen en om genezing bidden?

“Dat heeft niet alleen te maken met vrijheid van godsdienst, maar ook nog eens met vrijheid van meningsuiting en die stond toch zo hoog in het Amsterdamse vaandel?”

De enige grens die onze grondrechten kan inperken, is de wet van het land en die dwingt niemand anders te denken dan hij of zij denkt. Als het op spreken en handelen aankomt, dan is uiteindelijk de wet de laatste maatstaf. En die is door deze zwarte christenen, hoe je ook verder over bepaalde ethische opvattingen van ze mag denken, niet overtreden. Niemand werd gedwongen naar de kerk te gaan, niemand werd gedwongen voor zich te laten bidden. Niemand werd verhinderd naar de dokter te gaan, niemand werd geslagen of mishandeld.

Als dat het geval was, kon de overheid optreden. In alle andere gevallen gaat die overheid zelf in de fout, als ze haar burgers en groepen van burgers brandmerkt en uitsluit.”

Van Butselaar verwijst dan naar een optreden van het Pentecost Revival Choir dat onder meer zong *no Jesus, no life*. Maar goed dat het gemeentebestuur en de bevriende belangenorganisatie daar niet waren.

“Want *no Jesus, no life* zingen, kan dat? Is dat niet discriminerend voor al die Amsterdammers die dat niet geloven? Misschien maar goed dat ze er niet waren. Anders waren al die vriendelijke en vrolijke zangers misschien acuut in een politiebusje afgevoerd...”

Ds. Tonnis Groenveld is emerituspredikant van de Gereformeerde Kerk te Uithuizen en woont te Roodeschool.

PERSBERICHTEN

De canon van de bijbel

Uitgeverij Profiel heeft op 16 oktober jl. een bijzonder kaartspel gepresenteerd, namelijk 'De canon van de bijbel'. Het spel is ontwikkeld door De Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt te Winsum als onderdeel van een catechesemethode en is bedoeld voor iedereen die de bijbel beter wil leren kennen. Dit originele idee is uitgewerkt in de vorm van een canon, waarbij de belangrijkste personen en gebeurtenissen (vensters) uit de bijbel op een tijdlijn zijn geplaatst die als zodanig een compleet beeld geven van onze bijbelse geschiedenis.

Het spel, geschikt voor jong en oud, bevat 50 kaarten met elk een eigen venster en kan op verschillende manieren worden gespeeld: - leg alle vensters in de juiste volgorde van de tijdlijn - test je bijbelkennis - raad welk venster je hebt - 3 op een rij.

Het spel kost in de winkel € 14,95 en is verkrijgbaar bij de boekhandel en Uitgeverij Profiel (www.profiel.nl)

Zendtijd voor kerken

Op D.V. zondag 16 november wordt om 11 uur via Nederland 2 een kerkdienst uitgezonden vanuit de Gereformeerde Kerk (v) 'Westerkerk' in Amersfoort. In deze dienst is het thema 'Wat heeft God je te bieden?' Voorganger is ds. Gerrit Gunnink. Muzikale medewerking door het Blazersensemble van de Westerkerk o.l.v. Harry van Wijk, Marcel van der Lugt (piano) en Fred Zwagers (orgel)

Gomarus Zuidhorn zoekt reünisten om 50-jarig bestaan te vieren

Het Gomarus College Zuidhorn bestaat 50 jaar. Om dat te vieren wordt op 29 november een reünie gehouden voor alle oud-leerlingen en oud-medewerkers van de school. Vijftig jaar geleden is de school begonnen als Gereformeerde ULO in het gebouw waarin de school nog steeds gevestigd is. In 1968 werd de school de Gereformeerde MAVO en vanaf 1993 is de school verder gegaan als vestiging van het Gomarus College.

Op de reünie staat ontmoeten centraal. Herinneringen ophalen, oude tijden laten herleven, films van toen en live-muziek zorgen voor een onvergetelijke dag.

De reüniecommissie roept oud-leerlingen en oud-docenten van de genoemde scholen op zich zo snel mogelijk op te geven voor deze reünie. Dat kan via het formulier op de website: www.gomaruscollege.nl

Samenwerkingsoverleg (SWO)

Het SWO staat open voor alle Christelijke Gereformeerde en Nederlands Gereformeerde Kerken en Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt die enige vorm van samenwerking kennen of daar naar streven.

Het SWO komt twee keer per jaar bijeen, dit jaar op 26 november, in het Kerkelijk Centrum De Rank, Lupinestraat 11 te Nieuwegein.

Aan deputaten, respectievelijk commissie Eenheid van de drie deelnemende kerken is gevraagd een toelichting te geven op de besluiten, genomen op de synodevergaderingen, respectievelijk de landelijke vergadering en wat de perspectieven zijn voor de plaatselijke kerken.

Doel van het SWO is onderlinge informatie-uitwisseling, advisering en bemoediging. De plaats van samenkomst, Nieuwegein is gemakkelijk te bereiken met openbaar vervoer en auto.

Informatie over het SWO en de agenda voor 26 november 2008 zijn aan te vragen bij de secretaris:

B.R. Steenberg

Beveland 48

2716 CR ZOETERMEER

Telefoon 079 321 03 09

E-mail b.r.steenbergen@casema.nl

ALS IEDEREEN ONS
WELVAARTSNIVEAU HAD,
WAREN ER ZEKER VIJF
PLANETEN NODIG

GOD VOND 1 GENOEG

MICHA CURSUS
GOED EN RECHT DOEN
www.michacursus.nl

Micha Cursus wordt mede mogelijk gemaakt
door het NCOO en Stichting Kerk en Samenleving

Geef om een gezin

Veel gezinnen in ontwikkelingslanden leven in extreme armoede. Red een Kind steunt deze gezinnen met hulp op maat. Wij helpen kinderen naar school en steunen de ouders met voedsel, kleding en medische zorg.

Voor € 40,- per maand geeft u een gezin toekomst.

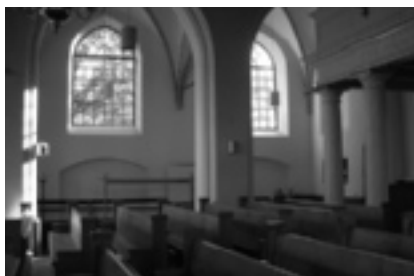
www.redeenkind.nl

tel. 038 - 4604648 • giro 1599333 • Zwolle

KERKGEBOUWEN

vertrouwd verzekerd

Elk jaar krijgen we premie terug. En flink wat!

speciale verzekeringen voor kerken, zorginstellingen en monumenten

Postbus 500 5240 AM Rosmalen www.donatus.nl tel. 073 - 5221700